

Krzysztof Parzych
Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Geografii
e-mail:krzysztof-parzych@wp.pl

DETERMINANTY AKTYWNOŚCI TURYSTYCZNEJ MŁODZIEŻY SZKOLNEJ NA PRZYKŁADZIE MŁODZIEŻY LICEALNEJ SŁUPSKA I CZĘSTOCHOWY

Zarys treści: Celem autora była charakterystyka form uczestnictwa w ruchu turystycznym młodzieży na przykładzie wyjazdów turystycznych młodzieży licealnej pochodzącej z dwu różnych miast- Słupska i Częstochowy. Analizy form ruchu turystycznego dokonano w kontekście determinant geograficznych oraz demograficznych i społeczno-ekonomicznych charakteryzujących obie badane populacje.

Słowa kluczowe: formy ruchu turystycznego, determinanty form ruchu turystycznego, młodzież licealna.

Uczestnictwo w ruchu turystycznym wraz z jego determinantami demograficznymi, ekonomicznymi i przestrzennymi stanowi istotny segment w tematyce badawczej różnych nauk zajmujących się turystyką. Temat ten był i pozostaje ciągle przedmiotem zainteresowań geografii turystyki, socjologii, psychologii, pedagogiki, ekonomii oraz innych nauk. KRZYMOWSKA-KOSTROWICKA (1991) wyróżnia dwie główne grupy czynników determinujących zachowania turystyczne: endogeniczne (genetyczne i fizjologiczne) oraz egzogeniczne (środowiskowe i socjo-kulturowe).

Młodzież szkolna należy do najbardziej aktywnych pod względem mobilności turystycznej grup społeczeństwa. Znajduje to wyraz zarówno w wysokich wskaźnikach frekwencji turystycznej, jak i urozmaiceniu form uprawianej przez nią turystyki. Potwierdzają to wyniki wielu dotychczasowych prac badawczych (ŁACIAK 2003, 2005). Dotychczasowe badania nad turystyką młodzieży miały formę pojedynczych studiów przypadku (LUBOWICZ 1999, MATCZAK 1993, 1996) lub ogólnopolskich badań panelowych (ŁACIAK 2003, 2005).

W niniejszym artykule podjęto po raz kolejny zagadnienie turystyki młodzieżowej w oparciu o studia porównawcze aktywności turystycznej dwóch grup młodzieży reprezentujących różne pod względem cech środowiska geograficznego oraz społeczno-ekonomicznego ośrodki miejskie: Słupsk i Częstochowę. Wybór ten był podyktowany próbą określenia roli środowiska miejsca zamieszkania młodzieży w aspekcie cech demograficznych, społeczno-ekonomicz-

nych młodzieży i jej najbliższego otoczenia oraz cech środowiska fizycznogeograficznego miast pochodzenia młodzieży na frekwencję i aktywność turystyczną. Treść podjętych rozważań koncentruje się wokół dwóch głównych grup zagadnień:

- identyfikacji poziomu frekwencji i aktywności turystycznej młodzieży licealnej mierzonej wskaźnikami frekwencji i aktywności turystycznej w różnych okresach (wakacji letnich 2001, świąt Bożego Narodzenia 2001, ferii zimowych 2002, świąt wielkanocnych 2002 oraz wszystkich pozostałych dniach nauki szkolnej i dniach wolnych od zajęć dydaktycznych, w tym okresach weekendowych);

- określeniu czynników determinujących poziom aktywności i frekwencji turystycznej młodzieży z uwzględnieniem determinant demograficznych, społeczno-ekonomicznych i fizycznogeograficznych miejsc zamieszkania młodzieży i ich siły oddziaływania na poziom aktywności i frekwencji turystycznej.

Jako materiał źródłowy w podjętych rozważaniach posłużyły wyniki badań ankietowych, które przeprowadzono na przełomie maja i czerwca 2002 r. we wszystkich państwowych liceach ogólnokształcących Słupska i Częstochowy na populacji ok. 2000 osób (1412 z Częstochowy oraz 550 ze Słupska). Badania ankietowe miały charakter reprezentacyjny, warstwowy i proporcjonalny. Część ankiet została przekazana uczniom bezpośrednio do wypełnienia, część przez nauczycieli wychowawców, którzy zostali wcześniej odpowiednio przeszkoleni. Uzupełnieniem badań ankietowych były wyniki kwerendy, przeprowadzonej w szkołach dotyczącej określenia

roli placówek oświatowych w organizacji wyjazdów turystycznych swoich uczniów.

Młodzież szkolna stanowi interesującą grupę badawczą z punktu widzenia jej aktywności turystycznej. Specyfika młodzieży w kontekście jej uczestnictwa w ruchu turystycznym wynika z najdłuższego na tle innych grup społecznych budżetu czasu wolnego w ciągu roku oraz z faktu, że młodzież szkolna jest tą częścią społeczeństwa, która wchodząc w dorosłe życie kształtuje swoje postawy, zachowania, swoją kulturę czasu wolnego, której elementem jest również aktywność turystyczna.

Aktywność turystyczna młodzieży jest determinowana wieloma czynnikami, które mogą stymulować podejmowanie uczestnictwa w ruchu turystycznym. Według LUBOWICZ (1990), w przypadku młodzieży szkół średnich są nimi: miejsce zamieszkania (w układzie miasto, wieś), tradycje turystyczne rodziny, inicjacja turystyczna, doświadczenia turystyczne oraz źródła informacji. Zdaniem WARTECKIEJ-WAŻYŃSKIEJ (2002), uczestnictwo młodzieży w ruchu turystycznym stymulują trzy grupy czynników: ekonomiczne, społeczno-psychologiczne oraz organizacyjno-instytucjonalne. SEWERYN (2004) wśród wyznaczników aktywności turystycznej społeczeństwa wymienia zewnętrzne (postęp w komunikacji, ilość czasu wolnego, podaż usług turystycznych wraz z ich dostępnością, jakością i ceną, aktualnie panującą modę, wpływ środków masowego przekazu) oraz wewnętrzne (psychologiczne, demograficzne, społeczno-zawodowe oraz środowiskowe). Według DENKA (1989), turystyka jest funkcją warunków geograficznych, czynników demograficznych, czasu wolnego od nauki, poziomu uprzemysłowienia, komunikacji oraz polityki socjalnej państwa.

W artykule przyjęto założenie, że na poziom aktywności i frekwencji turystycznej badanej młodzieży najistotniejszy wpływ mają cechy społeczno-ekonomiczne młodzieży i jej rodzin, zmienne demograficzne, czynnik geograficzny (krajobrazowy) związany z miejscem zamieszkania, czynniki natury psychologicznej mające wysoce zindywidualizowany charakter oraz czynnik dostępności miejsca o preferowanym typie walorów. Poziom aktywności i frekwencji turystycznej określono dla wyjazdów turystycznych młodzieży w okresach wakacji letnich 2001 r., świąt Bożego Narodzenia 2001, ferii zimowych 2002 r., świąt wielkanocnych 2002 r. oraz wyjazdów podejmowanych w dniach nauki szkolnej oraz innych wolnych dniach roku szkolnego 2001/2002. Ponadto przeprowadzono szczegółowe analizy dotyczące determinant podejmowanej przez młodzież aktywności turystycznej w oparciu o cechy demograficzne i społeczno-ekonomiczne charakteryzujące obie badane populacje. Analizy te przeprowadzono w odniesieniu do wyjazdów podejmowanych w okresie wakacyjnym z uwagi na najwyższy poziom frekwencji turystycznej w tym okresie.

Okresem największej aktywności turystycznej młodzieży szkolnej są wakacje letnie.

Zasadniczymi czynnikami wpływającymi na wysoką potencjalną mobilność turystyczną młodzieży w tym okresie są:

- największa ilość czasu wolnego w ciągu roku w związku z przerwą w zajęciach dydaktycznych;
- najkorzystniejsze w ciągu roku warunki pogodowe, które umożliwiają uczestnictwo w różnych formach turystyki;
- największa dostępność bazy noclegowej i towarzyszącej w różnych regionach turystycznych Polski i innych krajach świata;
- możliwość uczestnictwa w dłuższych wyjazdach o charakterze wycieczkowym i pobytowym;
- możliwość wyboru różnych pod względem ekonomicznym form uczestnictwa w ruchu turystycznym ze względu na wysoką podaż „produktów” na rynku turystycznym.

Czynniki te stwarzają duże możliwości uczestnictwa w turystyce zarówno krajowej, jak i zagranicznej. Potwierdzeniem tego są dane statystyczne Instytutu Turystyki, według których w latach 1996–2002 uczestnictwo młodzieży licealnej (w przedziale wieku 15–19 lat) w turystyce oscylowało wokół 80%, a w roku 2002 wynosiło 76% (ŁACIAK 2003). Wysokie wskaźniki frekwencji turystycznej w grupie młodzieży szkolnej w okresie wakacji letnich potwierdzają badania innych autorów (ABDEL-GHAFFAR 1992, CARR 1998, 2002, HORAK i in. 1989, HORAK, WEBER 2000, LUBAŃSKI 1986, LUBOWICZ 1999, 1998, ŁOBOŻEWICZ 1996, RICHARDS, WILSON 2003, RÓŻYCKI 2001, SEEKINGS 1998).

Wskaźniki frekwencji turystycznej obu badanych populacji młodzieży w okresie wakacji letnich są wysokie, chociaż wskazują na wyższą mobilność turystyczną młodzieży licealnej Częstochowy (tab. 1). Można to tłumaczyć lepszą dostępnością komunikacyjną, a przez to czasową i ekonomiczną, najważniejszych obszarów penetracji turystycznej zarówno w skali Polski, jak i Europy oraz wyższymi wskaźnikami poziomu rozwoju gospodarczego Częstochowy i podregionu częstochowskiego determinującymi wyższy standard życia jej mieszkańców. Zróżnicowanie w poziomie aktywności turystycznej ujawnia się również w strukturach demograficznych oraz społeczno-ekonomicznych obu badanych populacji.

Do wyznaczenia determinant ich aktywności turystycznej wykorzystano analizę korelacji, zestawiając ze sobą wskaźniki frekwencji i aktywności turystycznej badanych populacji ze zmiennymi demograficznymi i społeczno-ekonomicznymi. Analiza wskaźników frekwencji turystycznej w okresie wakacji 2001 r. z uwzględnieniem płci wskazuje na bardzo zbliżony jej poziom wśród kobiet i mężczyzn. W Słupsku wynosi ona 62,0% oraz 60,9%, w Częstochowie 71,3% oraz

T a b e l a 1. Wskaźniki frekwencji turystycznej młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy

Grupa młodzieży	Wakacje 2001 r.	Święta Bożego Narodzenia 2001 r.	Święta wielkanocne 2002 r.	Ferie zimowe 2002 r.	Rok szkolny 2001/2002
Młodzież licealna Częstochowy	70,70	6,90	8,90	22,60	33,90
Młodzież licealna Słupska	62,00	6,30	9,90	15,90	33,40

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

70,2%. Płeć nie determinuje więc w sposób istotny frekwencji turystycznej obu badanych populacji.

Czynnikiem znacznie bardziej różnicującym uczestnictwo w turystyce jest wielkość rodzin, z których pochodzi badana młodzież. Potwierdzeniem tego są wysokie ujemne wartości współczynnika korelacji wskaźnika wakacyjnej frekwencji turystycznej w odniesieniu do obu badanych populacji $Wk = -0,88$. Na ich podstawie można wnioskować, że młodzież z rodzin wielodzietnych znacznie rzadziej uczestniczyła w ruchu turystycznym w okresie wakacji 2001 r., co jest wynikiem z reguły gorszej sytuacji ekonomicznej rodzin wielodzietnych.

Ważnymi determinantami aktywności turystycznej są czynniki społeczno-ekonomiczne (LUBOWICZ 1990, 1996, 1999, ZAWADZKI 2001 oraz in.). W badaniach turystyki młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy wykorzystano korelacje wskaźników frekwencji i aktywności turystycznej z danymi na temat wykształcenia rodziców, ze wskaźnikami statusu materialnego rodzin jej pochodzenia oraz z miejscem zamieszkania (w układzie miasto-wieś).

Wyższe wskaźniki frekwencji turystycznej charakteryzują młodzież z rodzin o wysokim statusie materialnym. Wynoszą one 63% dla młodzieży licealnej Słupska oraz 72% dla młodzieży licealnej Częstochowy. Wskaźniki te w odniesieniu do młodzieży o niskim statusie materialnym wynoszą odpowiednio 51% i 62%. Potwierdzeniem wpływu statusu materialnego na poziom uczestnictwa w wakacyjnym ruchu turystycznym są wielkości obliczonych współczynników korelacji Pearsona, które przyjmują bardzo wysokie wartości $-0,86$ dla każdej z badanych populacji. Ponadto stwierdzono występowanie statystycznie istotnych zależności pomiędzy frekwencją turystyczną w czasie wakacji i w pozostałych badanych okresach dla młodzieży o wysokim statusie materialnym. Wskazują na to wyniki testu ANOVA (tab. 2). Zależność jest statystycznie istotna przy wysokim poziomie istotności. Młodzież o wysokim statusie materialnym podejmowała bowiem częstsze wyjazdy zarówno w okresie wakacyjnym, jak i poza nim.

W grupie czynników społeczno-ekonomicznych najsilniejszy wpływ na mobilność turystyczną ma wykształcenie rodziców młodzieży. Potwierdzają to wysokie wartości wskaźników frekwencji turystycznej

młodzieży mającej oboje rodziców z wykształceniem wyższym: 73% – młodzież licealna Słupska, i 83% – młodzież licealna Częstochowy. Dla odmiany, w przypadku młodzieży mającej oboje rodziców z wykształceniem zawodowym wskaźniki te wynoszą odpowiednio 43% i 73%.

Młodzież licealna Słupska odbyła w okresie wakacji letnich 2001 r. 586 podróży turystycznych, co daje średnio 1,69 wyjazd na jednego uczestnika ruchu turystycznego. Wskaźnik ten jest więc nieco wyższy od analogicznego dotyczącego młodzieży częstochowskiej (tab. 2). W grupie młodzieży słupskiej 49,1% populacji uczestniczyło w jednym wyjeździe, 32,2% w dwóch, 14,3% w trzech, a 4,4% w co najmniej czterech.

T a b e l a 2. Wyniki testu ANOVA zależności frekwencji turystycznej w różnych okresach roku od statusu materialnego młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy

Liczba wyjazdów	Wartość testu	Poziom istotności
W wakacje	14,379	0,000
W czasie ferii zimowych	5,869	0,001
W okresie poza wakacjami	6,450	0,000

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

T a b e l a 3. Wskaźniki aktywności turystycznej młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy

Wskaźniki aktywności turystycznej	Średnia liczba wyjazdów młodzieży licealnej	
	Słupska	Częstochowy
Wakacje letnie 2001 r.	1,69	1,55
Święta wielkanocne 2002 r.	1,00	1,00
Święta Bożego Narodzenia 2001 r.	1,00	1,00
Ferie zimowe 2002 r.	1,04	1,05
Rok szkolny 2001/2002	1,37	1,33

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Okolo 1000 (70,8% badanej populacji) uczniów liceów ogólnokształcących Częstochowy uczestniczących w ruchu turystycznym w analizowanym okresie odbyło ogółem 1563 wyjazdy turystyczne. Daje to wskaźnik 1,55 wyjazd na jednego uczestnika ruchu turystycznego w okresie wakacji (tab. 3). Młodzież

uczestniczyła najczęściej w jednym wyjeździe turystycznym – 58,2% badanych. W dwóch wyjazdach uczestniczyło 29,2% młodzieży, w trzech 10,0% natomiast najmniej, ok. 0,4% w czterech i większej liczbie wyjazdów. Istnieją więc różnice w poziomie aktywności i frekwencji turystycznej pomiędzy obiema populacjami.

Większa liczba młodzieży licealnej Częstochowy uczestniczyła w ruchu turystycznym, natomiast młodzież licealna Słupska podejmowała średnio więcej podróży, co może wskazywać, że uczestnictwo w turystyce miało w tej grupie bardziej elitarny charakter. Uzupełnieniem analiz determinant aktywności i frekwencji turystycznej są dane dotyczące przyczyn braku uczestnictwa w ruchu turystycznym w analizowanym okresie (tab. 4).

T a b e l a 4. Główne przyczyny braku uczestnictwa w wyjazdach turystycznych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy w okresie wakacji letnich 2001 roku (w %)

Przyczyny braku uczestnictwa w ruchu turystycznym	Młodzież licealna	
	Słupska	Częstochowy
Brak czasu	5,30	12,10
Względy finansowe	29,70	36,00
Brak potrzeby wyjazdu	24,30	21,30
Względy rodzinne	4,00	4,60
Problemy zdrowotne	0,40	2,40

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Dla młodzieży licealnej Słupska najczęstszymi przyczynami absencji turystycznej były względy finansowe, brak potrzeby wyjazdu oraz brak czasu. Młodzież częstochowska jako główne przyczyny nieuczestniczenia w ruchu turystycznym wymieniała również względy finansowe, brak potrzeby wyjazdu oraz brak czasu. Rozkład przyczyn absencji turystycznej obu populacji w analizowanym okresie jest więc zbliżony. Na podobne przyczyny niepodjęcia udziału w ruchu turystycznym przez młodzież wskazują w swoich badaniach ALEJZIAK (1991), LUBOWICZ (1990, 1999), ŁACIAK (2005), ŁOBOŻEWICZ (1985), RÓŻYCKI (2001), ZAWADZKI (2001).

Istotnym czynnikiem charakteryzującym uczestnictwo w ruchu turystycznym w okresie wakacyjnym była długość podróży (tab. 5).

W terminologii badań ruchu turystycznego ze względu na czas trwania wyróżnia się wyjazdy krótkoterminowe (1–4 dni) i długoterminowe (powyżej pięciu dni). W niniejszej analizie wyjazdów turystycznych obu badanych grup dodatkowo w obrębie podróży długookresowych wydzielono wyjazdy o czasie trwania w przedziałach: 5–7, 8–13, 14–21 dni, wyjazdy trwające dłużej od 21 dni, wyjazdy na dłużej niż jeden

miesiąc oraz podróże obejmujące całe wakacje. Większość młodzieży podejmowała w okresie wakacji letnich 2001 r. podróże długoterminowe, w przedziale 8–13 dni (33,4% młodzieży licealnej Częstochowy i 31,3% młodzieży licealnej Słupska). Częste były wyjazdy na okres w przedziale od 14 do 21 dni oraz 5–7 dni. Warto zauważyć, że młodzież licealna Słupska znacznie częściej uczestniczyła w wyjazdach krótkookresowych oraz w podróżach najdłuższych, trwających powyżej jednego miesiąca (8,3% młodzieży licealnej Słupska i 2,7% Częstochowy).

T a b e l a 5. Długość trwania wyjazdów turystycznych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy w okresie wakacji letnich 2001 r. (% ogółu wyjazdów)

Długość trwania wyjazdu	Młodzież licealna	
	Słupska	Częstochowy
1–4	11,50	6,70
5–7	23,30	24,90
8–13	31,30	33,40
14–21 dni	20,70	26,50
22–30 dni	4,90	4,50
Powyżej 1 miesiąca	8,30	2,70
Całe wakacje	0,00	1,30

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W grupie młodzieży licealnej Słupska mniejsza liczba osób uczestniczyła w wakacyjnym ruchu turystycznym, a jednocześnie młodzież wyjeżdżająca brała udział w większej liczbie wyjazdów oraz częściej podejmowała podróże długookresowe, co może wskazywać, że jej aktywność turystyczna była silniej determinowana względami ekonomicznymi niż młodzieży licealnej Częstochowy.

T a b e l a 6. Wyniki testu ANOVA zależności liczby wyjazdów wakacyjnych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy i wykształcenia rodziców

Liczba wyjazdów	Wartość testu	Poziom istotności
W wakacje	23,115	0,000
W czasie ferii zimowych	9,494	0,000
W roku szkolnym	2,965	0,019

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Długość wyjazdów wakacyjnych oraz ich liczbę skorelowano ze zmiennymi społeczno-ekonomicznymi. Stwierdzono występowanie istotnych zależności statusu materialnego i poziomu wykształcenia rodziców młodzieży i liczby wyjazdów w okresie wakacyjnym, a także ferii zimowych i roku szkolnego 2001/

2002 przy wysokich poziomach istotności (tab. 6). Ponadto stwierdzono istotny wpływ miejsca zamieszkania na frekwencję w wyjazdach krajowych i zagranicznych w wakacyjnym ruchu turystycznym (tab. 7). Dotyczy to populacji młodzieży słupskiej. Stwierdzono duże różnice w poziomie frekwencji w podróżach zagranicznych pomiędzy młodzieżą zamieszkałą w Słupsku i poza nim.

T a b e l a 7. Rozkład procentowy wyjazdów wakacyjnych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy z uwzględnieniem miejsca jej zamieszkania oraz wyjazdów krajowych i zagranicznych

Miejsce zamieszkania	Udział wyjazdów krajowych i zagranicznych w liczbie wyjazdów ogółem (%)	
	krajowy	zagraniczny
Słupsk	76,5	23,5
Podregion słupski	96,4	3,6
Częstochowa	81,3	18,7
Podregion częstochowski	79,7	20,3

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Młodzież licealna Słupska zamieszkała poza miastem w stopniu marginalnym uczestniczyła w zagranicznym ruchu turystycznym, co prawdopodobnie wynika z jej niższego statusu materialnego. W grupie młodzieży licealnej Częstochowy poziom frekwencji w wyjazdach zagranicznych młodzieży miejskiej i wiejskiej jest zbliżony, co może wskazywać na mniejsze dysproporcje w statusie ekonomicznym młodzieży zamieszkującej Częstochowę i jej okolice. Długość wyjazdów jest w sposób istotny skorelowana ze statusem materialnym młodzieży. Dotyczy to jednak w większym stopniu młodzieży licealnej Słupska, dla której współczynnik korelacji tych zmiennych był znacznie wyższy ($Wk = 0,86$). W grupie młodzieży licealnej Częstochowy zmienne te są skorelowane w umiarkowanym stopniu ($Wk = 0,50$).

Poziom wykształcenia rodziców silniej determinuje długość wyjazdów młodzieży słupskiej ($Wk = 0,17$ dla młodzieży licealnej Częstochowy oraz $Wk = 0,45$ dla młodzieży licealnej Słupska). Różnice w długości wyjazdów zarysowują się wyraźniej, gdy uwzględnimy młodzież zamieszkałą w obu miastach oraz poza nimi. Młodzież licealna mieszkająca poza Słupskiem uczestniczyła w znacznie krótszych wyjazdach w okresie wakacji od młodzieży słupskiej, natomiast w przypadku młodzieży licealnej Częstochowy zależność ta jest statystycznie nieistotna. Wskazują na to wyniki testu chi-kwadrat (tab. 8).

Sytuacja taka wskazuje na większe dysproporcje w długości podejmowanych podróży wśród młodzieży miejskiej i pozamiejskiej Słupska, wynikające prawdopodobnie z wyższych różnic w statusie material-

nym tych grup. W odniesieniu do młodzieży licealnej Częstochowy podobnych zależności nie stwierdzono, co może świadczyć o mniejszych dysproporcjach statusu materialnego środowiska młodzieży licealnej mieszkającej poza Częstochową z młodzieżą miejską.

T a b e l a 8. Wartość testu chi-kwadrat zależności długości wyjazdów turystycznych od miejsca zamieszkania młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy

Wyszczególnienie	Młodzież licealna	
	Słupska	Częstochowy
Wartość testu chi-kwadrat	0,783	6,21
Poziom istotności	0,012	0,08

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Długość wyjazdów wakacyjnych jest ponadto w istotny sposób skorelowana z atrakcyjnością kierunku podróży. Potwierdza to wartość testu Kruskala-Wallisa (tab. 9). Wyjazdy najdłuższe były realizowane z reguły w najatrakcyjniejsze regiony turystyczne Polski oraz Europy.

T a b e l a 9. Wartość testu Kruskala-Wallisa dla zależności długości wyjazdów wakacyjnych młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy od jego atrakcyjności

Wyszczególnienie	Atrakcyjność miejscowości odwiedzonych w ostatnie wakacje
Wartość testu	11,874
Poziom istotności	0,037

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Okresy świąteczne stanowią specyficzny czas na podejmowanie uczestnictwa w ruchu turystycznym. Jest to spowodowane z jednej strony krótkim czasem wolnym od zajęć dydaktycznych, z drugiej warunkami pogodowymi, które w znacznej mierze ograniczają możliwość wyjazdów w zakresie ich form i destynacji. Ponadto w polskiej tradycji silnie zakorzenione jest spędzanie świąt w domu, w gronie najbliższych. Potwierdzeniem tego są niskie wartości wskaźników frekwencji turystycznej w tych okresach (6,3% dla młodzieży licealnej Słupska i 6,9% dla młodzieży licealnej Częstochowy w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz odpowiednio 8,9% i 9,9% w czasie świąt wielkanocnych – tab. 1).

Analiza wskaźników frekwencji turystycznej w okresach świątecznych oraz zmiennych demograficznych i społeczno-ekonomicznych charakteryzujących badane populacje nie wykazuje wyraźniejszych zależności. Wartości wskaźników frekwencji turystycznej uwzględniające struktury demograficzną oraz

społeczno-ekonomiczną badanych populacji młodzieży nie odbiegają w sposób istotny od wyznaczonych dla całych populacji.

Poziom frekwencji turystycznej młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy w okresie ferii zimowych był znacznie wyższy niż w okresach świątecznych (tab. 1). Ze względu na większą ilość czasu wolnego część młodzieży zrealizowała w tym okresie więcej niż jeden wyjazd. Większość uczestniczyła jednak w jednym wyjeździe turystycznym (ok. 91,3% młodzieży licealnej Słupska uczestniczącej w turystyce oraz 94,2% młodzieży licealnej Częstochowy). Pewne zróżnicowanie w poziomie frekwencji turystycznej wykazała analiza jej wskaźników z uwzględnieniem płci młodzieży. Częstszymi uczestnikami wyjazdów turystycznych w okresie ferii zimowych były kobiety (17,0% kobiet i 13,8% mężczyzn w grupie młodzieży licealnej Słupska oraz 23,0% kobiet i ok. 20,0% mężczyzn – uczniów liceów ogólnokształcących Częstochowy). Zauważalny był również wyższy wskaźnik udziału w ruchu turystycznym młodzieży zamieszkałej w obu miastach w porównaniu z młodzieżą mieszkającą poza miastami. Około 20,3% młodzieży licealnej zamieszkałej w Słupsku oraz 24,6% zamieszkałej w Częstochowie uczestniczyło w wyjazdach turystycznych w okresie ferii zimowych.

Ze względu na długość trwania ferii zimowych wyjazdy turystyczne podejmowane przez młodzież licealną zarówno Słupska, jak i Częstochowy mieściły się w większości przypadków w przedziale 4–7 dni. Wśród przyczyn absencji turystycznej zwraca uwagę szczególnie wysoki udział przyczyny określonej jako „brak potrzeby wyjazdu”, na którą wskazywało 42,0% młodzieży licealnej Słupska oraz 43,0% Częstochowy. Wśród innych przyczyn młodzież wymieniała względy finansowe (23,4% młodzieży słupskiej i 14,6% młodzieży częstochowskiej) oraz brak czasu odpowiednio 16,5% i 21,2%.

Ferie zimowe to okres odpowiedni do udziału w formach turystyki kwalifikowanej podporządkowanych występowaniu pokrywy śnieżnej. Ze względu na krótszą przerwę w zajęciach oraz wyższe koszty uczestnictwa ferie zimowe pozostają dostępne dla niewielkiej grupy młodzieży o wyższym statusie materialnym. Wyższy poziom materialny wyraźnie determinuje aktywność turystyczną w okresie ferii zimowych, co potwierdzają wysokie wartości współczynników korelacji Pearsona ($W_k = 0,69$ – dla młodzieży licealnej Słupska i $0,94$ dla młodzieży licealnej Częstochowy). Niższa wartość współczynnika korelacji w odniesieniu do młodzieży słupskiej może być wynikiem znacznie mniejszej dostępności górskich ośrodków sportów zimowych, która wykształciła w tej grupie „brak nawyku” do podejmowania podróży w czasie ferii zimowych.

Okres roku szkolnego obejmował wyjazdy pomiędzy 1.09.2000 r. i 1.09.2001 r. w czasie dni nauki szkolnej, świąt państwowych oraz w weekendy. Według SOŁTYSIKA (1999) wyjazdy w czasie weekendów nie cieszą się zbyt dużym uznaniem młodzieży polskiej i są mało urozmaicone. Niewielką rolę wzoru turystycznego w spędzaniu czasu wolnego w trakcie weekendów potwierdzają badania LUBAŃSKIEGO (1986) oraz BOSIACKIEGO (1982). Wskaźniki frekwencji turystycznej w roku szkolnym 2001/2002 badanych grup młodzieży były bardzo zbliżone (tab. 1.). Udział w ruchu turystycznym młodzieży licealnej Słupska i Częstochowy był zróżnicowany pod względem liczby wyjazdów, dominujących terminów oraz długości.

Czynnikami najistotniej determinującym mobilność turystyczną młodzieży obu badanych populacji w okresie roku szkolnego był status materialny jej rodzin. Wskazują na to wartości współczynników korelacji ($W_k = 0,99$ dla młodzieży licealnej Słupska oraz $W_k = 0,84$ dla młodzieży licealnej Częstochowy). Ponadto młodzież z rodzin o wyższym statusie materialnym uczestniczyła w większej liczbie wyjazdów. Biorąc pod uwagę całe populacje obliczono, że zdecydowanie największa część młodzieży uczestniczyła w jednym wyjeździe turystycznym: 70% młodzieży licealnej Słupska i 76% młodzieży licealnej Częstochowy, w dwóch wyjazdach odpowiednio 20,2% i 16,0% oraz w czterech i więcej 4% i 1,8%. Wśród przyczyn absencji turystycznej wymieniano najczęściej brak czasu (34,2% wskazań młodzieży licealnej Słupska oraz 27,7% Częstochowy) i względy finansowe, odpowiednio 24,7% i 31%.

Analiza wskaźników aktywności i frekwencji turystycznej w okresach wakacji letnich 2001 r., świąt, ferii zimowych i pozostałej części roku szkolnego 2001/2002 wskazuje, że są one w głównej mierze zdeterminowane: ilością czasu wolnego do dyspozycji, szeroko pojętą dostępnością miejsc o określonym typie walorów, czynnikami demograficznymi i społeczno-ekonomicznymi (główną rolę odgrywają wykształcenie rodziców, poziom materialny, miejsce zamieszkania oraz wielkość rodziny) charakteryzującymi młodzież licealną Słupska i Częstochowy oraz atrakcyjnością turystyczną odwiedzanych miejsc. Różnice w poziomie mobilności turystycznej pomiędzy badanymi populacjami są niewielkie. Nieznacznie wyższe wskaźniki frekwencji i aktywności turystycznej młodzieży licealnej Częstochowy mogą świadczyć o jej wyższym poziomie materialnym.

Parametry mobilności turystycznej pozostają w znacznie większym związku z cechami społeczno-ekonomicznymi i demograficznymi młodzieży oraz z dostępnością i atrakcyjnością turystyczną odwiedzanych miejsc.

BIBLIOGRAFIA

- ABDEL-GHAFFAR A., 1992, *Youth Tourism*, *Annals of Tourism Research* 19 (4), s. 792-794.
- ALEJZIĄK W., 1991, *Aktywność turystyczna mieszkańców Szwecji na przykładzie populacji sztokholmskiej – badania wstępne*, *Folia Turistica*, 2, s. 3-25.
- BOSIACKI S., 1982, *Czas wolny mieszkańców miast*, *Problemy Turystyki*, 1/2, s. 31-59.
- CARR N., 1998, *The Young Tourist: A Case of Neglected Research*, *Progress in Tourism and Hospitality Research*, 4(4), s. 307-318.
- CARR N., 2002, *A Comparative Analysis of the Behaviour of Domestic and International Young Tourists*, *Tourism Management*, 23 (3), s. 321-325.
- DENEK K., 1989, *Krajoznawstwo i turystyka w wychowaniu dzieci i młodzieży szkolnej*, Warszawa, ss. 264.
- HORAK S., WEBER S., 2000, *Youth Tourism in Europe: Problems and Prospects*, *Tourism Recreation Research* 25 (3), s. 37-44.
- HORAK S., CRNKOVIĆ S., MIKACIĆ 1989, *Rozwój turystyki młodzieżowej w Chorwacji*, *Problemy turystyki*, nr 2, s. 37-44.
- KRZYMOWSKA-KOSTROWICKA A., 1997, *Zarys geokologii rekreacji*, Warszawa, ss. 327.
- LUBAŃSKI K., 1986, *Aktywność turystyczna a styl życia uczniów szkół ponadpodstawowych*, *Problemy Turystyki*, 2, s. 38-49
- LUBOWICZ Z., 1990, *Turystyka młodzieży polskiej lat osiemdziesiątych: społeczne uwarunkowania*, Warszawa, ss. 56.
- LUBOWICZ Z., 1996, *Turystyka młodzieży szkół ponadpodstawowych w 1995 roku*, *Problemy Turystyki*, 1-4, s. 105-110.
- LUBOWICZ Z., 1999, *Badania wyjazdów turystycznych młodzieży szkół ponadpodstawowych*, *Problemy Turystyki*, 2, s. 21-24.
- ŁACIAK J., 2003, *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2002 roku*, Warszawa, ss. 84.
- ŁACIAK J., 2005, *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2004 roku*, Warszawa, ss. 84.
- ŁOBOŻEWICZ T., 1985, *Krajoznawstwo i turystyka w szkole*, Warszawa, ss. 327.
- ŁOBOŻEWICZ T., 1996, *Turystyka dzieci i młodzieży szkolnej*, Warszawa, ss. 216.
- MATCZAK A., 1993, *Percepcja przestrzeni turystycznej Polski przez młodzież licealną Łodzi*, *Turyzm*, t. 3, z. 2, s. 61-77.
- MATCZAK A., 1996, *Percepcja regionalnej przestrzeni turystycznej przez uczniów szkół licealnych Łodzi*, *Turyzm*, t. 6, z. 1.
- RICHARDS G., WILSON J., 2003, *Today's Youth Tourists: Tomorrow's Global Nomads? New Horizons in Independent Youth and Student Travel*, *International Student Travel Confederation and Arnhem: Association of Tourism and Leisure Education*, Amsterdam, ss. 24.
- RÓŻYCKI P., 2001, *Miejsce turystyki w sposobie zagospodarowania czasu wolnego młodzieży szkół ponadpodstawowych Krakowa*, *Folia Turistica*, 10, s. 85-95.
- SEEKINGS J., 1998, *The Youth Travel Market*, *Travel and Tourism Analyst*, 5, s. 37-55.
- SEWERYN R., 2004, *Wewnętrzne wyznaczniki aktywności turystycznej Polaków*, *Problemy Turystyki*, 3, s. 15-32.
- SOLTYSIK M., 1999, *Sposoby spędzania czasu wolnego przez młodzież szkolną Wrocławia w okresach weekendowych*, [w:] *Wybrane zagadnienia turystyki*, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania*, Wrocław, s. 95-114
- WARTECKA-WAŻYŃSKA A., 2002, *Aktywność turystyczna młodzieży szkół ponadpodstawowych*, [w:] *Gospodarka turystyczna w XXI wieku – stan obecny i perspektywy rozwoju*, red. S. Bosiacki, Poznań, s. 141-152.
- ZAWADZKI M., 2001, *Aktywność turystyczna mieszkańców Polski w sezonie letnim 2001 roku*, *Problemy Turystyki*, 1-2, s. 105-109.